

Fæster forlange. Han maa være villig til at gaae ind paa, hvad der virkelig af en billig-tænkende Mand maa erkjendes som antagelige Betingelser, og han kan, ved at tage sin Beslutning herom, ikke oversee Selveiendoms store Fortrin ogsaa for ham selv. Det er dog vel noget værdt, at Fæstegaardmanden kan komme saavidt, at han kan sætte sin Fod paa sin egen Grund, og træde ud af det, ganske vist i ikke saa Henseender uheldige Forhold, som Fæstevæsenet medfører. Men paa Tvangsloven turde han længe komme til at vente. Vil han, altsaa sikke sig selv, og vil han sikke sine Arvinger den heldigere og selvstændigere Stilling, som Selveiendom giver, saa opsatte han det ikke, men gaae titte ind paa en billig Overenskomst (Hør!). Fæsterens Ret er jo dog indskrænket til hans Levetid; han veed ikke, hvorlænge han sidder paa Gaarden; men det maa han vide, at, hvis han viser Uvillie til at gaae ind paa billige Tilbud fra Godseierens Side, og ligeoverfor samme staaer paa overdrevne Fordringer, saa vil han i Almindelighed ikke kunne gjøre Regning paa, og kan vel da heller ikke have nogen moralsk Berettigelse til at vente, at i sin Tid, under de iøvrigt bestaaende Forhold, de saa ofte omtalte Billigheds- og Humanitets-Hensyn i nogen særdeles Grad skulde komme hans Efterladte tilgode. Jeg vilde ønske, at disse Ord, udtalte af et oprigtigt Sind og en varmere Interesse for den danske Bonde, end flere af de her Tilstedeværende maaskee ville tillægge mig, at disse Ord maatte blive hørte, forstaaede og fulgte af mange blandt Landets hæderlige Fæstebønder.

Endnu et Ord tør jeg maaskee tillade mig, inden jeg slutter. Jeg taler her ganske almindeligt, ikke til Nogen her i Salen, og heller ikke til nogen bestemt Personlighed udenfor den. Men der er mange agtede og fortjente Mænd, som have gjort sig det til et Kald, særligen at virke i Bondestandens Interesse; jeg erkjender det fra flere Sider Fortjenstlige i deres Bestræbelser, og ærer deres Motiver. Hvis imidlertid disse Mænd, hvis det endogsaa maatte være, vilde af en rodfæstet, forud altfor stærkt indtagen Mening for den tvungne Afsløsning virke til hos Fæstebønderne at bestyrke For-

ventningen om, at en Tvangslov snart vilde udkomme, og derved aabenbart virke til at hemme den Udvikling gjennem frivillige Overenskomster, hvortil jeg har hentydet, ja, saa vil jeg gjerne troe, at Sagen i alt Fald i flere Egne af Landet kun vilde faae en ringe Fremgang. Men paa den anden Side, hvis disse Mænd vilde yde deres Bistand til at overtøye Bønderne om det for dem selv Duffelige i, at de see ved mindelig Forening med Godseierne at faae sig deres Fæstesteder overdragne til Eiendoms, da vil Ingen paatrivle, at Sagen derved i en mærkelig Grad vilde fremmes. Inderlig hjært skulde det være mig, om Erfaringen maatte vise, at hine Mænd vilde række Haanden til at virke for det vigtige Formaal: Fæstegodssets Overgang til Selveiendom gennem frivillige og i Sandhed billige Overenskomster.

Jeg skal dog endnu tillade mig en kort Bemærkning med Hensyn til den forestaaende Afstemning. Det er en Afstemning om Sagens Overgang til 3die Behandling, og jeg kan vel forestille mig, at ikke saa af de Herrer kunne mene, ikke at burde modsætte sig denne Sagens Overgang til tredie Behandling, skjøndt de, hvis Lovforslaget laae endeligen for, vilde stemme i mod samme. Men jeg skal dog henstille, om ikke denne Afstemning turde være at betragte noget anderledes; thi det er jo vitterligt, at Sagen ikke vil kunne komme under videre Behandling i denne Session eller overhovedet inden Udløbet af den nuværende Valgperiode; denne Afstemning er altsaa den sidste, vi have at foretage i nærværende Sag, og jeg vil derfor henstille, om det ikke maatte være rettest at afgive sin Stemme, som om det var en endelig Afstemning ved tredie Behandling. Vi skulle heller ikke nu stemme over det almindelige Spørgsmaal om en tvungen Fæsteafsløsning overhovedet, men over det specielle Lovforslag, som foreligger, og man bør altsaa, mener jeg, ikke afgive en bekræftende Stemme, uden at man billiger dette Lovforslag i det Hele, eller dog i alle dets væsentlige Bestemmelser.

Schmann: Forsvaret for Udvalgets Indstillinger har været i saa gode Hænder, at der for Udvalgets øvrige Medlemmer ikke har været